

10. Міжнародні стандарти участі прокурора у судовому провадженні поза межами кримінального процесу. URL: <https://supreme.court.gov.ua/supreme/pres-centr/zmi/952570>

11. Висновок Європейської комісії «За демократію через право» (Венеціанської комісії), Директорату з прав людини, Генерального директорату з прав людини та верховенства права. URL: <https://rm.coe.int/1680097f7d>

12. Стефанчук М. М. Напрями вдосконалення процесуального статусу прокурора як суб'єкта реалізації функції представництва інтересів громадянина або держави в суді. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/15071/1/%D0%9D%D0%90%D0%9F%D0%A0%D0%AF%D0%9C%D0%98%20%D0%92%D0%94%D0%9E%D0%A1%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D0%90%D0%9B%D0%95%D0%9D%D0%9D%D0%AF%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%A6%D0%95%D0%A1%D0%A3%D0%90%D0%9B%D0%AC%D0%9D%D0%9E%D0%93%D0%9E%20%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%A2%D0%A3%D0%A1%D0%A3%20%D0%9F%D0%A0%D0%9E%D0%9A%D0%A3%D0%A0%D0%9E%D0%A0%D0%90.pdf>

13. Тимошевська І. П. Правовий статус прокурора в цивільному процесі в умовах сучасного законодавства. URL: [PDF] nlu.edu.ua

14. Потреба у правовій допомозі зростає. URL: <https://legalaid.gov.ua/novyny/potreba-u-pravovij-dopomozi-zrostaye-3/>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-93>

ЩОДО БЕЗСПІРНОСТІ ЯК ОЗНАКИ НОТАРІАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Крижевська Олена Олександрівна

кандидатка юридичних наук,

доцентка кафедри нотаріального, виконавчого процесу

та адвокатури, прокуратури, судоустрою

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

м. Київ, Україна

На думку окремих науковців, нотаріальні процесуальні правовідносини мають таку ознаку як безспірний характер цих правовідносин, тобто безспірність юридичних фактів і прав, на яких засновується нотаріальне провадження [1, с. 32]. Крім того, одним з принципів нотаріального

процесу, який виокремлюється у науці, є принцип безспірності нотаріального процесу [2, с. 103].

С.Я. Фурса досліджує питання спірності-безспірності у нотаріальних процесуальних правовідносинах через їх внутрішні та зовнішні межі. Так, на думку вченої, нотаріальні процесуальні правовідносини є складовою частиною суспільних правовідносин, тому державою визначаються не лише їх внутрішні межі, а й передбачаються правові наслідки у випадках, коли ці межі порушуються. Так, водночас з виникненням у нотаріальних процесуальних правовідносинах ознак спірності нотаріальне провадження має відкладатися або зупинятися. Це може зумовлюватися бажанням осіб звернутися до суду з метою позбавлення нотаріальних процесуальних правовідносин такої властивості як спірність [3, с. 92].

Такі висловлені у науці положення вимагають дослідження питання про те, чи можна безспірність розглядати як одну з ознак нотаріальних процесуальних правовідносин.

При дослідженні даного питання, насамперед, на наш погляд, слід розмежовувати спірність у правовідносинах, що виникають між нотаріусом та іншими суб'єктами нотаріальних процесуальних правовідносин, від спірності у відносинах нотаріуса з особами, які не є такими суб'єктами, та від спірності між самими суб'єктами, що звернулись до нотаріуса або щодо яких вчиняються нотаріальні провадження. Таким чином, слід розмежовувати нотаріальне процесуальне правовідношення, яке виникає за обов'язкової участі нотаріуса, від відносин нотаріуса з третіми особами, права яких порушені, наприклад, на думку цих третіх осіб, та матеріальне правовідношення, суб'єктом якого нотаріус не є, але вирішення правового питання у якому здійснює нотаріус. Спір щодо прав та обов'язків суб'єктів може виникнути як у кожному з наведених видів правовідносин, причому така спірність матиме різні об'єкти, а встановлення такої спірності тягнутиме різні правові наслідки.

Так, встановлення спірності у нотаріальному процесуальному правовідношенні означає, що існує спір між нотаріусом та особою, яка звернулася за вчиненням нотаріальної дії або є залученою особою. Його предметом будуть виключно нотаріальні процесуальні права та обов'язки суб'єктів спору, оскільки ці суб'єкти перебувають між собою у правовідношенні процесуальному. Однак, така спірність вирішується власне набагато простіше і зовсім за іншими правилами.

Наприклад, якщо особа не погоджується з тими чи іншими процесуальними діями нотаріуса, висновками нотаріуса про відсутність підстав для вчинення нотаріальної дії, вона може подати йому додаткові докази на підтвердження тих чи інших фактів, додаткові обґрунтування своєї позиції, навести нотаріусу свої доводи та міркування. Натомість нотаріус або ж погодиться з позицією особи і цим самим усуне спір, що

виник, або, залишаючи спірність у відносинах, роз'яснить особі, чому він вчинив або має намір вчинити ті чи інші процесуальні дії. Погодившись з мотивами нотаріуса особа також може усунути цей спір. У разі, якщо внаслідок такої діяльності, спір вирішений не буде, він може бути вирішеним як і будь-які інші спори у процесуальних правовідносинах – відповідним публічним одностороннім рішенням нотаріуса. Нотаріус залежно від обставин, що склалися, або ж вчиняє нотаріальну дію, або ж відмовляє у її вчиненні винісши постанову про відмову у вчиненні нотаріальної дії. При цьому, звичайно, що особа вправі оскаржити такі процесуальні дії нотаріуса до суду, відтак, питання перевірки законності рішення нотаріуса про вирішення відповідного спору у нотаріальних процесуальних правовідносинах перенесеться до суду.

Ціла низка судових рішень, зокрема, у цивільних справах, наприклад, містить положення такого змісту: «За загальним правилом нотаріальні процесуальні відносини не можуть знаходитись у спірному стані. Проте поширеними є випадки, коли спірні правовідносини виникають між нотаріусом і особами, права яких порушено вчиненням нотаріальної дії або відмовою у її вчиненні» [4], [5], [6], [7]. Зазначене положення цікаве тим, що судові органи визнають неможливість нотаріальних процесуальних правовідносин перебувати у спірному стані лише загальним правилом. При цьому незрозуміло, чи вважають суди наведені поширені випадки спірності у відносинах між нотаріусом і особами, права яких порушено вчиненням нотаріальної дії або відмовою у її вчиненні, винятками з цього загального правила, чи вважають відповідні правовідносини не нотаріальними процесуальними.

На наш погляд, зазначене твердження стосується спору, що виникає у двох групах правовідносин: 1) у правовідносинах, що виникають між нотаріусом та особами, які зверталися до нього за вчиненням нотаріальної дії та права яких було порушено вчиненою нотаріальною дією чи її відмовою у її вчиненні; 2) у правовідносинах між нотаріусом та особами, які не зверталися до нього за вчиненням нотаріальної дії та права яких було порушено вчиненою нотаріальною дією чи відмовою у її вчиненні. Вважаємо, що лише перша група правовідносин є нотаріальними процесуальними. Іншу групу правовідносин слід визнати нотаріальними, оскільки їх учасником є нотаріус, однак вони не є нотаріальними процесуальними, оскільки позбавлені ознак нотаріальних процесуальних правовідносин, зокрема, не мають відповідного їх об'єкта. На відміну від нотаріальних процесуальних правовідносин, у яких спір вирішується відповідним одностороннім рішенням нотаріуса, спір у наведених правовідносинах вирішується вже судом за відповідною заявою заінтересованої особи із оскарженням нотаріальної дії або відмови у її вчиненні.

Крім того, спір може виникати й між декількома особами, які звернулися до нотаріуса за вчиненням нотаріальної дії. Нотаріус у цьому разі не є суб'єктом спору, а тому цей спір повинен бути усунутий самими суб'єктами матеріальних правовідносин або шляхом відповідних перемови, або у судовому порядку. І у такому випадку досить важливою є роль нотаріуса у його врегулюванні у разі, якщо сторони спробують вирішити цей спір у позасудовому порядку.

Питання щодо особливостей виникнення спору у матеріальних правовідносин, які перебувають на розгляді у нотаріуса, та ролі нотаріуса у вирішенні цього спору досліджуються у науці, зокрема, через визначення ролі нотаріуса як медіатора. Так, наприклад, М.М. Дякович стверджує, що нотаріуси щодня виступають медіаторами. Підчас посвідчення багатьох документів та договорів часто у роботі нотаріусів складаються ситуації, які зупиняють вчинення нотаріальної дії до прийняття сторонами єдиного, правильного для всіх рішення. Такими прикладами з нотаріальної практики, на її погляд, є спадкові справи, майнові правовідносини, розподіл майна, аліментні правовідносини [8, с. 54-55]. Таким чином, бачимо, що нотаріус у процедурі вирішення цього спору не займає пасивної позиції, живає заходів на примирення сторін.

У зв'язку з наведеним, вважаємо, що безспірність не є ознакою нотаріальних процесуальних правовідносин, оскільки і у нотаріальних процесуальних правовідносинах може виникати спір. Навіть у разі, якщо спір у нотаріальних процесуальних правовідносинах виникне, вони нікуди не зникнуть, а продовжуватимуть існувати допоки цей спір не буде вирішений у спосіб, окреслений нами вище. Більш правильним, на наш погляд, говорити про те, що нотаріус посвідчує права чи факти лише у безспірних правовідносинах, коли ці права чи факти є очевидними, і підтверджуються відповідними документами чи іншими безспірними доказами.

Література:

1. Нотаріат в Україні : навч. посіб. / Ю. В. Нікітін, С. С. Бичкова, А. Г. Чубенко, В. К. Матвійчук, Е. О. Гіда; ред.: Ю. В. Нікітін; Нац. акад. упр. – 4-те вид., допов. і перероб. – Київ : ВНЗ «Нац. акад. упр.» : Алерта, 2016. – 585 с.
2. Теорія нотаріального процесу: Науково-практичний посібник /За заг. ред. С.Я. Фурси. К.: Алерта; Центр учбової літератури, 2012. 920 с.
3. Фурса С.Я., Фурса Є.І. Нотаріат в Україні. Теорія і практика: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К.: А.С.К., 2001. 976 с.
4. Постанова апеляційного суду Черкаської області від 28.12.2017 року у справі № 711/8557/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/71366170>.

5. Ухвала Святошинського районного суду м.Києва від 24.01.2017 року у справі №759/16825/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/64270131>.

6. Ухвала Апеляційного суду міста Києва від 07.12.2016 року у справі №756/13021/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/63791367>.

7. Ухвала Апеляційного суду Полтавської області від 12.07.2017 року у справі № 544/1480/16-ц. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/67712503>.

8. Дякович М.М. Нотаріус як медіатор. Юридичний науковий електронний журнал. 2015. № 1. С. 54-55.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-287-9-94>

ЩОДО ВІДМІННОСТІ КОРПОРАТИВНИХ АКТИВІВ ВІД ПРАВОЧИНІВ

Ломакіна Олена Анатоліївна

кандидатка юридичних наук, доцентка,

*доцентка кафедри адміністративного та конституційного права
Національного університету кораблебудування імені адмірала Макарова
м. Миколаїв, Україна*

Реалізація права на підприємницьку діяльність, у першу чергу, у формі господарських товариств і прийняття цими суб'єктами рішень актуалізувало питання про розуміння юридичної природи активів, що приймаються органами управління таких юридичних осіб. Питання розуміння юридичної природи корпоративних активів та розмежування їх з правочинами також постає у судовій практиці України, коли розглядаються справи щодо визнання недійсними, зокрема, активів правління акціонерного товариства (справа № 914/2350/18 (914/608/20) провадження № 12-83гс21, розглядалася ВС).

Правочин – це дія особи, спрямована на набуття, зміну або припинення цивільних прав та обов'язків (ч. 1 ст. 202 ЦК) [1].

Легальне визначення поняття особи відсутнє, однак у ч. 1 ст. 2 ЦКУ прописано наступне: учасниками цивільних відносин є фізичні особи та юридичні особи (далі – особи). Тобто, з цього положення цивільного права виходить, що законодавець виділяє два види осіб: фізичні та юридичні [2, с. 31].